

gravibus autem tentationibus nunquam hoc in particulari dicunt. Paulus etiam sæpe docet infideles semper esse oneratos peccatis; quod autem nunquam juventur ad unam gravem tentationem vincendam non dicit. Habet etiam illud discrimen fundamentum in ipsa re, quia longe excellentius donum est diuturna vita innocens a peccato, quam victoria unius vel alterius tentationis gravis: et infidelis ipse multo est indignior priori dono, magisque indispositus ad illud recipiendum, et vix potest expedire ad fidei honorem vel commune bonum, ut sine fide communicetur alicui vitæ innocentia, et ita non est utriusque doni eadem ratio.

29. *Deinde respondetur ad easdem difficultates quoad peccatores fideles, quibus magis auxiliatur Deus quam infidelibus.* — At vero de fidei existente in peccato longe aliter censeo quoad multa, nam imprimis multo frequentius et facilius potest habere auxilium necessarium ad vincendam gravem tentationem in particulari quam infidelis, propter illam rationem quod per fidem et rationem potest impetrare tale auxilium, etiamsi ad remissionem peccati non se disponat; et ideo dixi in tom. 4 de Pœnit., disput. 15, sect. 6, in homine existente in statu peccati raro esse necessarium medium ad vincendam tentationem gravem, contritionem elicere, et se proxime disponere ad justitiam, quia impetrando auxilia actualia, potest per illa vinci tentatio, nisi tam extraordinaria sint, ut propria justorum esse censeantur, qualia possunt existimari, quæ ad martyrium constanter subeundum requiruntur.

30. *Promovetur proxima responsio.* — Deinde potest fidelis, etiamsi gratia et charitate careat, aliquo tempore vitare omnia peccata contra legem naturalem, imo et contra supernaturalia præcepta, per auxilium divinum actuale sine infusione habituum, dummodo pro eo tempore specialis obligatio diligendi Deum super omnia aut habendi contritionem non occurrat. Hoc mihi etiam probant rationes in secunda assertionem adductæ; probant enim aliquid amplius posse fidelem, etiamsi peccator sit, quam infidelem, in hoc negotio resistendi tentationibus tam carnis quam dæmonis, nam fides de se est quasi proximum principium hujus resistentiæ, juxta illud Petri: *Cui resistite fortes in fide*, et illud Pauli: *In omnibus sumentes scutum fidei*. Ergo aliquo majori tempore potest fidelis peccator sine novo peccato perseverare, si recte velit, sicut facile potest, fide sua uti; tum considerando altiores ratio-

nes ad non peccandum, etiam contra legem naturalem, quas infidelis non assequitur; tum orando et petendo auxilium per fidem et per Christum, quod infidelis facere non potest. Quocirca, licet hoc tempus pro quo fidelis peccator potest totam legem servare per auxilium gratiæ, absolute spectatum, breve aut mediocre dici possit, comparatione vero facta ad infidelem, est multo longius; e contrario vero comparatione facta ad fidelem justum est breve tempus.

31. *Et adhuc magis justis quam injustis fidelibus.* — Atque ad eundem modum intelligenda est tertia assertio posita. Nam in ea ulterius considerandum est hominem etiam justificatum, simpliciter et absolute non posse perseverare diu sine peccato, cum solis ordinariis auxiliis gratiæ, ita ut illa moraliter satis sint ad perseverandum cum effectu, nisi Deus majora subministret, quæ non negat justo facienti quod in se est per generalia gratiæ auxilia, ut infra videbimus. Et nihilominus per illa ordinaria auxilia aliquo tempore potest totam legem sine lapsu servare, quod quidem tempus, in se quidem, et comparatum ad totam vitam, seu ad tempus illud pro quo sunt necessaria specialiora auxilia, breve est et modicum, et nihilominus comparatum ad tempus pro quo fidelis existens in statu peccati sine novo peccato conservari potest, longum est, quia uberiora sunt auxilia ordinaria fidei vivæ quam mortuæ, ut per se notum est.

32. *Respondetur jam specialiter ad primam difficultatem in n. 25.* — *Ad secundam in n. 26, quoad primam partem.* — Et per hæc satis responsum est ad tres priores difficultates. Nam ad primam jam ostensum est non esse eandem omnino rationem de resistentia unius gravis tentationis, quæ est de perseverantia diuturna sine peccato, ideoque licet fateamur communi lege non dari infidelibus gratiam necessariam ad vincendas singulas tentationes graves, nihilominus vel ex pura misericordia Dei circa particularem personam, vel ex aliis universalis providentiæ rationibus, interdum illis credimus dari simile auxilium sufficiens vel efficax ad resistendum alicui tentationi. Ad secundam etiam, quoad eam partem quæ ad infideles pertinet, jam ostensum est quomodo, non obstante defectu talis auxilii, peccent interdum succumbendo tentationi; tum quia in eo actu et momento quod id faciunt, sufficienti libertate physica et morali id faciunt; tum etiam quia si vellent ad fidem disponi-

possent, quia paratum a Deo habent auxilium. Quæ posterior ratio in eis qui habent aliquam fidei notitiam et vocationem, locum habet; ad eos vero, qui habent ignorantiam invincibilem fidei, recte accommodari non potest; prior ergo ratio sufficit.

33. *Et quoad secundam.* — *Ad tertiam et quartam difficultatem, quid.* — Ad alteram vero partem de fidelibus peccatoribus, dico posse aliquo tempore mediocri per auxilia gratiæ sine peccato conservari; et ideo non tenentur statim ac semel peccant pœnitentiam agere peccati commissi, ne se exponant morali periculo aliud committendi. Nam tale periculum non statim instat, neque certo sciri potest quando incipit esse necessaria gratia ad non peccandum; imo in particulari actu et tempore fere semper potest præsumi non esse tale periculum morale ex illo capite, et ideo nunquam propter illum titulum obligat præceptum pœnitentiæ, nisi alioqui gravissima tentatio simul urgeat, ut in dicta disput. 15 de Pœnitentia, sect. 5, dixi. Et eadem ratione non potest fidelis fieri certus quod sit in statu gratiæ, eo quod aliquo tempore conscientiam peccati mortalis non habuerit; tum quia illud tempus in quo potest homo fidelis extra statum gratiæ conservari sine novo peccato mortali, non est certum ac definitum, nec fortasse in omnibus hominibus est æquale, nam pro diversitate statuum et multitudine, vel paucitate occasionum vel tentationum occurrentium potest hoc tempus esse longius in uno homine quam in alio; tum etiam quia nunquam homo est satis certus quod in toto aliquo tempore non peccaverit mortaliter, saltem per consensum vel culpabilem negligentiam; semper enim occurrunt dubia vel scrupuli, quæ sufficiunt ut homo de sua gratia non sit certus, ut in sequentibus ex professo dicemus. Quod vero spectat ad tertiam difficultatem, jam explicatum est discrimen inter fideles et infideles, quod in illa desiderabatur. Quarta vero declarationem longiorem postulat, quam in sequenti capite trademus.

CAPUT XXVIII.

UTRUM HOMO IN PURIS NATURALIBUS CONDITUS POSSET INNOCENTIAM DIU CONSERVARE, NON PECCANDO MORTALITER PER VIRES RATIONIS ET LIBERI ARBITRII, SINE SPECIALI DEI ADUTORIO?

1. *Prima ratio pro affirmativa parte.* — Ratio dubitandi posita est in capite superiori, quia ex resolutione præcedenti sequitur homi-

nem, etiam creatum in puris naturalibus, et suis viribus commissum, non posse diu vitare peccatum contra legem naturæ: consequens est falsum; ergo. Sequela probatur ex alio principio posito in Proleg. 4, quod homo lapsus non habet nunc majorem defectum virium liberi arbitrii, quam haberet in pura natura; ergo si hæc vires nunc non sufficiunt ad vitandum peccatum dicto modo, neque in pura natura sufficerent. Falsitas autem consequentis probatur. Primo, quia alias in illo statu naturæ esset homini simpliciter impossibile servare legem naturæ, quia sine gratia non posset, et gratiam non haberet: consequens autem videtur contra illud dogma a Hieronymo et Augustino traditum, et Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 11, confirmatum, Deus impossibilia non jubet.

2. *Confirmatur primo institutum.* — Responderi potest argumentum recte probare observantiam uniuscujusque præcepti sigillatim sumpti esse possibilem, saltem in singulis individuis occasionibus, nihilominus tamen servare totam collectionem fuisse absolute impossibile in illo statu. Sed contra; nam sicut est alienum a divina providentia uno præcepto mandare rem impossibilem, ita etiam videtur contra eandem prudentem providentiam imponere homini tot præcepta, ut impossibile simpliciter ei sit illa omnia implere, et non providere modum quo implere possit, quia non solum quælibet lex, sed etiam onus legum debet esse portabile. Et confirmatur, quia repugnat auctori naturæ ordinare aliquid ad finem naturalem, et non dare potestatem ad consequendum illum; si autem homo purus non posset ita servare legem naturalem, quin aliquando graviter peccaret, non posset naturalem beatitudinem assequi, damnandus enim esset juxta legem justitiæ divinæ propter tale peccatum: esset ergo miserabilior cunctis creaturis, nam reliquæ omnes possunt ad illos fines propter quos creantur, pervenire.

3. *Confirmatur secundo.* — *Confirmatur tertio.* — Præterea augetur difficultas illo vulgari argumento, quod si talis homo haberet libertatem et vires ad servanda singula præcepta, procedendo ab una in aliam occasionem, servando præceptum et vitando peccatum, posset etiam totam collectionem exequi. Quia collectio nec tota simul occurrit, nec simul servatur, sed successive, faciendo unum actum post alium, et posterior seu secundus, et tertius actus optime fieri potest, non obstantibus præcedentibus; imo potest ab illis juvari ratione

consuetudinis, et licet novæ difficultates possint occurrere, nunquam reddunt actum in particulari impossibilem; ergo nec collectio tota impossibilis est. Confirmatur hoc, quia in puris naturalibus non essent tam graves difficultates et tentationes in singulis actibus, sicut nunc sunt; tum quia non esset natura corrupta per peccatum, et ideo non esset adeo infirmata; tum maxime quia tunc non essent tentationes dæmonis, quæ nunc reddunt observationem legis naturalis difficiliorem in singulis, et in omnibus sine gratia Dei impossibilem.

4. *Assertio prima negans.*—Unde probetur.—*Differentia prima inter hominum lapsum et puræ naturæ non obstat assertioni.*—Nihilominus dicendum est imprimis hominem in illo statu, per solas vires naturales rationis et libertatis, secluso omni peculiari adiutorio Dei, non potuisse diu servare totam naturalem legem absque gravi lapsu. Hæc assertio sequitur ex doctrina data, nam in libro præcedenti dictum est non esse infirmiore hominem lapsum, quoad vires intrinsecas facultatum naturalium, et quoad repugnantiam et dissidium earum inter se, quam esset homo in pura natura, et hic dictum est ex hac infirmitate provenire, ut non possit homo lapsus servare diu omnia præcepta naturalia sine lapsu; ergo eadem duplex differentia inter hos status considerari, ratione quarum videri potest majorem esse impotentiam hominis lapsi quam puri. Prima est, ex parte difficultatis quæ provenit ab extrinseco ex tentatione dæmonis, quia hæc non videretur futura in pura natura, quia, ut supra dicebam, videtur præternaturalis, vel certe si in eo statu Deus permitteret extrinsecas tentationes, eadem ratione ex vi suæ providentiæ conferre deberet adiutorium etiam extrinsecum, et proportionatum utique, per honorum Angelorum protectionem, qua fieret homo potens ad resistendum et pugnandum cum extrinseco inimico. Ad hoc vero respondemus, etiamsi hoc totum concedatur, nihilominus ex vi intrinsecæ repugnantiae corporis et appetitus, et ex defectu naturalis cognitionis, et aliis imperfectionibus quasi inseparabilibus ab humana conditione et societate, sequi prædictam impotentiam, etiamsi extrinseca impugnatio decisset, quamvis hinc multum augetur. Sicut enim in naturalibus ex compositione ex contrariis sequitur corruptibilitas, cui naturaliter resisti non potest in moralibus ex compositione contrariorum, ita affectuum sequitur infirmitas moralis,

cui resistere humano modo impossibile est.

5. *Nec obstat secunda differentia.*—Alia differentia est, quod nunc homo lapsus est vere et proprie in inimicitia Dei, et indignus omni extraordinario adiutorio ejus, et ideo de se est impotens omni modo, id est, tam ab intrinseco quam ab extrinseco ad servandam totam legem; at vero homo purus non esset inimicus, neque indignus positive (ut sic dicam), sed tantum non dignus peculiari aliqua ratione, vel merito. Verumtamen etiam ex hac doctrina non excluditur impotentia intrinseca, sed ad summum inferitur potuisse tunc hominem sine impedimento habere adiutorium Dei, quod est probabile, ut jam dicam. Adverto autem circa hanc differentiam aliud esse loqui de cognitione honesta necessaria et sufficiente ad operandum eum effectu aliquem actum honestum moralem, aliud vero esse loqui de peculiari favore et adiutorio ad servandam totam legem naturæ; nam prior cognitio provenire potest ex ordinario cursu naturalium causarum, et ideo per originale peccatum non contraxit homo debitum carendi illa cogitatione, quia non amisit ea quæ omnino naturalia sunt; illa autem providentia est omnino naturalis, sicut quod sol oriatur super bonos et malos. Nec refert quod talis cogitatio interdum congrua sit, nam eadem ratio est de illa, si per eundem cursum naturalium causarum provenit; quia illa efficacitas seu congruitas in effectu est ex bono usu liberi arbitrii, quem Deus non impedit propter præcedentem culpam. Igitur quoad hujusmodi cogitationem non procedit differentia posita inter hominem lapsum et purum, procedit ergo quoad peculiare adiutorium necessarium ad continuam observationem præceptorum; nam illud includit aliquas motiones interiores, quæ licet quoad substantiam naturales esse possent, per ordinarias causas non fierent, nisi Deus peculiari modo de illis provideret. Igitur quoad hoc adiutorium verum est in homine lapsu peculiarem indignitatem hujusmodi gratiæ, quæ in homine puro non esset, inveniri.

6. *Tertia differentia posita ab Alvar., lib. 4 de Auxil., disput. 45, 47 et 54, exertit assertionem.*—Tertiam differentiam inter utrumque statum constituit quidam modernus scriptor, ut in Proleg. allegavi, docens absolute non esse æquales vires internas ad operandum bonum etiam naturale, et vitandum malum contrarium, in homine lapsu et puro, sed majores futuras fuisse in homine puro. Quo fundamento

posito, ruit discursus a nobis factus, et consequenter dicere quis potest hominem in puris naturalibus posse solis viribus liberi arbitrii servare diu totam legem naturæ absque peccato, et vincere omnes tentationes, quæ naturaliter occurrere possent, etiam gravissimas. Probatur sequela, quia imprimis hæc assertio non est formaliter contra omnia Concilia et Patres, quia de homine lapsu loquuntur, et ideo definitiones eorum extendi non debent nec possunt ad hominem in meliori statu constitutum, in quo non haberet infirmam nec vulneratam naturam. Deinde si semel admittimus hominem in puris naturalibus habiturum majores vires, profecto non est unde illas metiri possimus aut limitare, ut ad alios effectus sint majores, non vero ad effectum servandi totam legem naturalem absque peccato; ergo consequenter loquendo potest optime etiam hæc differentia constitui inter utrumque statum. Tandem confirmatur ad hominem, quia idem auctor ait hominem in puris naturalibus potuisse diligere Deum super omnia viribus liberi arbitrii, licet in natura lapsa non possit: ergo eadem ratione posset perseverare sine peccato longo tempore in uno statu, licet non possit in alio.

7. *Et tamen idem auctor assertionem negare non audeat.*—At nihilominus idem auctor nunquam ausus est simpliciter concedere, posse hominem in puris naturalibus servare diu omnia præcepta naturalia sine peccato viribus solius liberi arbitrii, sed in prioribus disputationibus quas indicavi, punctum hoc præmittit; in disputatione vero 54, in quadam solutione ad 2, solum ait quod in puris naturalibus posset homo servare brevi aliquo tempore omnia mandata naturalia, sicut posset diligere Deum super omnia pro eodem tempore. Unde sentit in natura lapsa nec pro brevi tempore posse hominem servare omnia mandata naturalia, quod profecto absolute falsum est, et præter mentem omnem Theologorum, qui de homine lapsu solum controvertunt an longo tempore possit omnia præcepta servare, supponentes brevi tempore posse, et id esse extra controversiam constitutum. Si ergo homo in puris naturalibus majores habet vires, plus etiam in hoc genere poterit, ac subinde non tantum brevi tempore, sed etiam longo posset omnia præcepta servare.

8. *Subterfugium præcluditur.*—Video dici posse in ea sententia quod nos supra de fidei et infidei peccatore dicebamus, breve et longum tempus dici posse et absolute et compa-

rate, et ita in statu puræ et lapsæ naturæ solum brevi tempore posse hominem suis viribus servare omnia præcepta, tamen comparate multo minori seu breviori tempore id posse nunc hominem in lapsa natura, quam in pura natura, et e converso in pura natura posse vitare omnia peccata longo tempore, comparatione facta ad hominem lapsum, licet in se tempus illud breve esset, et absolute, et comparatione ad eundem hominem aliquo modo a Deo adjutum. Verumtamen licet, supposito illo discrimine, hæc subterfugia probabiliter excogitari possint, nihilominus qui discrimen illud confingit vel admittit, nullam rationem reddere potest cur homo purus sit potentior lapsu in tanto gradu, vel quoad talem aut talem effectum longi temporis, intra ordinem naturalium effectuum persistendo. Quapropter solidior et omnino vera doctrina est, intrinsece non esse potentior hominem in uno statu quam in alio; atque ita conclusionem positam niti a paritate rationis in doctrina Conciliorum et Patrum, et firma ratione de repugnantia concupiscentiæ, et corporis imbecillitate, quæ in statu puræ naturæ æquales essent. Atque ita in hoc puncto docent Sot. 1 de Nat. et Grat., c. 4; et Medin. 1. 2, q. 109, a. 2, dub. penult., et alii.

9. *Assertio secunda, difficultatibus initio positis non nihil concedens.*—Propter objectiones vero in principio factas, verisimiliter censeo pertinuisse ad indigentiam illius status, si Deus in illo hominem constitueret, ut sua liberali providentia illi conferret aliqua auxilia in substantia quidem naturalia, in modo autem ultra communem causarum naturalium cursum collata, quibus posset homo, si vellet, totam legem naturalem diu servare, omniaque peccata illi contraria vitare. Quod quidem non esset auxilium gratiæ, prout nunc datur, id est, nec in substantia, nec ex parte finis, quia non transenderet finem et honesta motiva naturalia, esset tamen speciale beneficium in ordine providentiæ naturalis. Ab hac assertionem non dissentit Medina supra; quia sensus non est naturam humanam habituram fuisse integritatem in illo statu, quod Medina impugnat, et merito, sicut nos in Prol. 4 late fecimus; sed sensus est daturum fuisse Deum aliquas motiones providentiæ suæ, quibus illam hominis naturalem imbecillitatem juvaret; et sic suadent assertionem rationes in principio factæ.

10. *Accedunt etiam suasiones.*—Item est valde consentanea divini sapientiæ et providentiæ. Quia ad auctorem naturæ pertinet ita